

nice, z območja Predalpskega hribovja, posebno Škofjeloškega in Polhograjskega hribovja ter Posavskega hribovja; še zlasti pri srcu pa je bila pokojniku morfologija Ljubljanske kotline (blejska okolica, Vintgar, vzhodni del kotline, Ljubljansko polje, Ljubljansko barje).

Odkar sta se med slovenskimi geografi—geomorfologi razvili dve dokaj ozko specializirani geomorfološki smeri, klimatsko-morfološka in neotektonska, ki sta se bolj razvili po tujih vplivih kot na osnovi harmonične rasti domače stroke, se zdi, da so Rakovčevi geomorfološki rezultati izgubili na veljavi. Rakovčeva rekonstrukcija reliefnega razvoja je v glavnem slonela na ugotovitvah geologov in torej na geomorfostrukturnem znanju, po drugi strani pa na koncepciji W. M. Davisa o cikličnem razvoju reliefa. Od tod toliki poudarek Rakovčevih geomorfoloških analiz na nivojih, slemenskih nivojih, terasah in njihovi korelaciji. Novejša geologija je doslej resda »pomladila« marsikatero pliokvartarne sedimente ter tektonske faze in iz tega izhajajoč relief. Pa tudi Davisova shema je bila podvržena kritiki. Ker pa nobena znanost, tudi ne geomorfologija, ne more rasti brez upoštevanja starejših ugotovitev, mimo Rakovčevega dela ne more noben raziskovalec fluvialnega, glacialnega ali paleogeografskega razvoja na Slovenskem, še zlasti, ker je pokojnik vestno in dokumentirano zbral vso dotlej znano gradivo. Prav s pritegnitvijo vse razpoložljive dokumentacije in s sprotnim citiranjem virov ter dokazovanjem na osnovi dejstev in ne teorij, je ostala Rakovčeva geomorfološka zapuščina upoštevanja vreden in komaj dosežen metodološki vzor.

Tudi kasneje, ko je pokojnik po drugi svetovni vojni prenesel svoje delovanje skoraj povsem na paleontologijo, njegove raziskave niso bile brez pomena za geografijo. Z ugotavljanjem fosilnih kvartarnih sesalcev, živalstva in rastlinstva v miocenu, pliocenu in v pleistocenu, je bistveno prispeval k poznavanju geneze ekoloških razmer na naših tleh, torej tudi k zgradbi pokrajinske ekologije, ki se goji kot učni in raziskovalni predmet tudi v naši stroki. Kdor je imel s pokojnikom osebni stik v njegovih starejših letih, se je lahko prepričal, da Rakovčevo zanimanje za razvoj slovenske geografije do kraja ni zamrlo. To je dokazal tudi s tem, da je takoj po smrti akademika A. Melika predlagal za dopisnega člana SAZU prof. dr. S. Ilešiča.

Rakovčeve zasluge za geomorfologijo in geografijo moramo tu podčrtati tudi zato, ker so pri vrednotenju njegovega celotnega življenjskega dela ob njegovi smrti stopile močno v ozadje za časovno enako dolgo raziskovalno in organizacijsko delovanje na področju geologije oz. paleontologije, to je panoge, ki mu je prinesla v znanosti in javnosti mnogo več priznanja.

Ivan Gams

Počastitev Antona Melika — znamenitega slovenskega geografa

Letos mineva dvajset let od smrti akademika, univ. prof. dr. Antona Melika. Njegova dela so »klasična« osnova slehernega slovenskega geografa. Ko se ga ob tej obletnici spominjamo, naj slovenske geografe opozorimo, da so njegova dela tudi formalno vključili v zakladnico geografske misli. V deveti številki Geographers Bibliographic Studies 1985 so namreč svetovni geografski javnosti kot prvega Slovenca prikazali A. Melika, namreč kot znamenitega slovenskega in jugoslovanskega geografa.

Omenjene biobibliografske študije znamenitih geografov so publikacija delovne skupine za zgodovino geografske misli pri Mednarodni geografski zvezi in Mednarodni zvezi za zgodovino in filozofijo znanosti. Ideja za publikacijo se je že pred drugo svetovno vojno rodila na kongresu Mednarodne geografske zveze, ki je bil leta 1934 v Varšavi, vendar jo je v življenje priključila šele ustanovitev Komisije za

zgodovino geografske misli v New Delhiju 1968. leta. Francoz Philippe Pinchemel, ki je postal njen prvi predsednik, veliko podporo pa je imel v svojem raziskovalnem centru za zgodovino geografije na pariški Sorbonni, si je pridobil številne sodelavce in tudi mednarodno podporo. Komisija se je dolgo ukvarjala z zasnovo in fiziognomijo lastnega dela. Nihala je med tem, da bi prikazovala delovanje geografskih društev, uveljavljanje nacionalnih geografskih šol in posameznih raziskovalcev, vključno s tistimi, ki po svoji osnovni usmeritvi sicer niso geografi, so pa s svojimi dosežki obogatili geografsko znanost. Da bi dosegli ustrezno enotnost in možnosti za primerjavo, so se slednjič odločili za enotne prikaze biobibliografskih študij posameznih znanstvenikov. Zasnovo prikazov so razdelili na tri poglavja: (1) življenje, študij in delo; (2) znanstvene ideje in geografsko mišljenje ter (3) vpliv in širjenje idej. Dopolnjuje jih izbrana bibliografija in kratka kronologija življenja in delovanja znanstvenika, kar dopolnjuje še fotografija.

Prvi zvezek je izšel v Londonu in New Yorku 1977. leta. Uredništvo sta vodila Ph. Pinchemel in T. W. Freeman z manchesterske univerze, od petega zvezka dalje pa slednji. V devetih zvezkih je bilo doslej predstavljenih 144 znanstvenikov, raziskovalcev in odkriteljev, predvsem geografov. Med njimi so imena svetovno znanih geografov. V četrtem zvezku je prikazan srbski geograf Jovan Cvijić, v petem pa Pavle Vujević.

V zadnji, deveti številki so med 18 znamenitimi geografi predstavili tudi A. Melika. Študija osvetljuje njegovo poreklo, šolanje v Ljubljani, posebno pa študijska dunajska leta, ki so mu oblikovala strokovno obzorje in ga usmerila v širokopotezno raziskovalno delo. V tem času si je Melik izoblikoval tudi nacionalno zavest in slovensko naravnost. Poskušal se je tudi z literarnim ustvarjanjem, zato se je prijateljsko povezoval z mladimi literati.

Oblikovalec slovenske geografske misli in geografije je Melik postal zlasti na oddelku za geografijo ljubljanske univerze. Uveljavil se je kot univerzitetni profesor, znanstvenik, urednik Geografskega vestnika, po drugi svetovni vojni je kot akademik vodil geografski inštitut pri SAZU, kot rektor univerzo v Ljubljani in kot republiški sekretar je skrbel za vzgojo in kulturo v SR Sloveniji.

Njegova znanstvena dela so ga uvrstila med znamenite geografe. Študija posebej omenja Melikove raziskave Kozolec na Slovenskem, Planine v Julijskih Alpah, Kraška polja Slovenije v pleistocenu in Rast naših mest v novejši dobi; vsa so navedena tudi z originalnimi slovenskimi naslovi. V teh delih se kaže Melikov obsežen raziskovalni interes za najrazličnejša raziskovalna področja geografije z veliko željo po obvladovanju evropskih geografskih raziskovalnih tokov, ki jih je preizkušal na primeru Slovenije.

Še posebej pomembna je Melikova monumentalna geografska monografija Slovenije v petih zvezkih, metodično in vsebinsko sicer odraz njegovega časa, ki pa je še vedno osnova tudi za novejšo geografske raziskave in številne karte, saj jih v učbenikih in priročnikih še danes ponatiskujejo.

Melikov vpliv v geografski znanosti opredeljuje študija s treh vidikov: na osnovi njegovih raznovrstnih raziskav; z vidika raziskovalnega vzpodbujanja sodelavcev in publiciranja njihovih del v osrednjih geografskih revijah, ki jih je urejal vrsto let; pa tudi z vidika vzgoje mladih geografov, ki so se na njegovo pobudo specializirali za posamezna področja geografije, kamor jih je usmeril zlasti s svojim pedagoškim elanom.

Študijo o Meliku je sestavil docent Colin Thomas (New University of Ulster, Colrain, Severna Irsko), ki se ukvarja s historično geografijo in geografijo socialističnih dežel. Slovenijo in Jugoslavijo je že večkrat obiskal in opravil pri nas vrsto raz-

iskav, izsledke pa objavil v angleških geografskih publikacijah. Študijo o Meliku je pripravil po Ilesičevi oznaki Melika pa tudi po drugih virih in po razgovorih z Melikovimi učenci.

Metod Vojvoda

Šestdesetletnica Draga Mezeta

Glavna karakteristika znanstvenega svetnika dr. Draga Mezeta, našega jubilara, je lahko kratka: rojen Ljubljčan (26. januarja 1926) se je čustveno navezal na Gornjo Savinjsko dolino, ki ga je pri raziskavah postopoma privedla do regionalne geografije in nato do specializacije v proučevanje hribovskih kmetij. Drobni življenjskih mejnikov pa je seveda več. Recimo leto 1942, ko so ga odpeljali v internacijo v italijanski Gonars, ali leto 1952, ko je na takratni prirodoslovno-matematični fakulteti diplomiral iz geografije in se še isto leto zaposlil kot asistent v Geografskem inštitutu Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Tej organizaciji, kjer je bil že nekaj let prej honorarni sodelavec, je ostal zvest do danes in v njej so nastala Mezetova dognanja, zaradi katerih se moramo v glasilu slovenskih geografov spomniti njegove šestdesetletnice.

Kot pri drugih inštitutskih sodelavcih je tudi Mezetu prvotno raziskovanje usmerjal ustanovitelj tega inštituta, akademik prof. dr. Anton Melik, upravnik v letih 1947–1966, po katerem se danes ta inštitut imenuje (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU). Ker je ustanovitelj menil, da naj bi bil vsak geograf sposoben raziskovati na vseh geografskih področjih, najdemo v Mezetovi bibliografiji kot prve tri razprave te-le z dokaj različno tematiko: Ledenik na Triglavu in na Skuti (Geografski zbornik 1955), Pozeba oljke v Primorju 1956 (GZ 1959), Prebivalstvo Gornje Savinjske doline (Celjski zbornik, 1960). Melik je Mezeta pritegnil tudi k načrtnemu raziskovanju geomorfogeneze robnih slovenskih pokrajin. Tako je nastala Mezetova študija o Voglajnsko-zgornjesotelski pokrajini (GZ 1963), ki prinaša nove poglede na prvotni vodni odtok. Od srede petdesetih let dalje je Meze sodeloval pri dolgoletni inštitutski raziskovalni temi — Kvartarni sedimenti in njihova izraba v Sloveniji. Če tu ni prostora za naslove njegovih številnih neobjavljenih elaboratov, moramo navesti vsaj objavljeno razpravo Porečje Kokre v pleistocenu (GZ 1974), ki je med drugim prinesla novo znanje o tamkajšnjih ledenikih. Po objavah je bilo bolj plodno Mezetovo sodelovanje pri novejši inštitutski skupinski raziskavi, pri geografskem proučevanju poplavnih območij v Sloveniji. V inštitutskem glasilu je doslej izdal štiri razprave, o poplavnem območju v Gornji Savinjski dolini (1977), v Grosupeljski kotlini (1981), v porečju Rašice z Dobropoljem (1982) in na Blokah (1984). Kot stranski proizvod te raziskave je nastala Mezetova študija v GV 1977 o hidrologiji Radenskega polja.

Pri navedenih tematikah je bil jubilar vesten sodelavec skupinskih inštitutskih raziskav. Temo proučevanje hribovskih kmetij pa je sam programiral kot skupinsko delo in ji dal tudi obličje (glej Osnovne smernice za geografsko proučevanje hribovskih kmetij na Slovenskem, GV 1980). Do tega koraka je Mezeta privedla čustvena navezanost na Gornjo Savinjsko dolino od njegovega prvega obiska te alpske doline dalje. Pri izvajanju skupnega inštitutskega programa in izven njega jo je proučeval z raznih vidikov. Tako je nastala njegova disertacija (obranjena l. 1965), ki jo je objavila 10. knjiga iz serije Dela Geografskega inštituta SAZU pod naslovom Gornja Savinjska dolina (1966, 200 strani). Odlikuje jo to, kar je prisotno v vseh Mezetovih razpravah: skrbno zbrano in dokumentirano gradivo, obilica dognanj o obravnavanem ozemlju in pretehtan jezik. Meze je geomorfološko raziskovanje kmalu razširil na kmetije in na prebivalstvo in ker je o tej regiji mnogo objavljajal tudi v Celjskem